

Dragoș COSTESCU

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (martie-iulie 2014)

Dreptul la un proces echitabil. Interzicerea discriminării. Dreptul la viață privată și de familie

Articolul 6, 14 și 8 din Convenție

Cameră, Hotărârea din 8 aprilie 2014, Dhahbi c. Italiei

Situația de fapt

Reclamantul, care a dobândit ulterior și cetățenia italiană, era la momentul producerii faptelor cetățean tunisian, stabilit în Italia, pe baza unui permis de ședere și de muncă regulat. Acesta a fost angajat de societatea A. și asigurat la Institutul Național de Securitate Socială (*Istituto Nazionale della Previdenza Sociale* – INPS). Familia sa era compusă din soție și patru copii minori, iar veniturile din anul 1999 se ridicau la 30.655.000 lire italiene (ITL), aproximativ 15.832 EUR.

La 24 mai 2001, reclamantul a formulat acțiune în fața Tribunalului din Marsala, pentru a obține plata indemnizației de sprijin familial (*assegno pe nucleo familiare*), în conformitate cu art. 65 din Legea nr. 448/1998. În acest temei, indemnizația respectivă era acordată familiilor formate din cetățeni italieni rezidenți în Italia, având cel puțin trei copii minori, în cazul în care venitul lor anual era mai mic decât sumele indicate în tabelul anexat la Decretul-lege nr. 109/1998. Reclamantul a considerat că, deși nu avea cetățenie italiană, cum prevedea Legea nr. 448/1998, trebuia să primească indemnizația în temeiul Acordului de asociere între Uniunea Europeană și Tunisia – numit și „Acordul euro-mediteranean” – ratificat de Italia prin Legea nr. 35/1997.

Prin hotărârea din 10 aprilie 2002, Tribunal din Marsala a respins acțiunea. Reclamantul a formulat apel, solicitând, printre altele, efectuarea unei trimiteri pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare la Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), pentru a se stabili dacă art. 65 din Acordul euro-mediteranean permitea să se refuze plata indemnizației de sprijin familial unui lucrător tunisian, conform art. 65 din Legea nr. 448/1998.

Prin decizia din 21 octombrie 2004, Curtea de Apel din Palermo a respins apelul reclamantului. Instanța a observat că, fiind întemeiată exclusiv pe veniturile și situația familială a beneficiarilor, indemnizația solicitată reprezenta un drept de asistență socială (*assistenza sociale*). Aceasta a fost inițial concepută numai pentru cetățenii italieni, fiind apoi extinsă la toți cetățenii Uniunii Europene. Însă Acordul euro-mediteranean în cauză prevedea doar prestații de pensie (*prestazioni previdenziali*) și, prin urmare, nu se aplica pentru indemnizațiile acordate în baza art. 65 din Legea nr. 448/1998.

Reclamantul a formulat recurs la Curtea de Casație, reiterând solicitarea de a se trimite o întrebare preliminară CJUE. Prin decizia din 15 aprilie 2008, depusă la grefă la 29 septembrie 2008, Curtea de Casație a respins recursul, apreciind că textul art. 64 din Acordul invocat de

reclamant se referă în mod explicit la relațiile de muncă, precum și elementele acestora, Curtea de Casație a dedus că se aplică doar pensiilor, iar nu și indemnizațiilor precum aceea pretinsă de reclamant, de care cetățenii tunisieni care locuiesc în Italia nu beneficiază. Această interpretare a fost, de asemenea, confirmată de art. 65 parag. 1 și 2 din Acordul euro-mediteranean, care menționa „pensiile de boală și maternitate, invaliditate, limită de vârstă, de urmaș, accidente și boli profesionale, ajutoarele de deces, de șomaj și prestațiile familiale”. Curtea de Casație a subliniat că interpretarea sa nu se întemeia numai pe referirea din text la „securitate socială” (*previdenza sociale*), ci, așa cum a indicat CJUE, pe elementele constitutive ale fiecărei prestații. Hotărârea a fost comunicată reclamantului la 2 octombrie 2008.

Motivarea și soluția Curții

Întrucât Guvernul a invocat neepuizarea căilor de atac interne, Curtea a reamintit că, în conformitate cu art. 55 din Regulament, dacă pârâtul – stat parte contractantă – intenționează să ridice o excepție de inadmisibilitate, trebuie să facă acest lucru, sub condiția ca natura excepției și circumstanțele sale să permită, în observațiile scrise sau orale cu privire la admisibilitatea cererii (*N.C c. Italiei* [MC], nr. 24952/94, parag. 44). În această cauză, Guvernul nu a ridicat nicio obiecție de neepuizare a căilor de atac interne, în observațiile sale din 9 octombrie 2013 cu privire la admisibilitatea și fondul cauzei (în care, dimpotrivă, a afirmat că hotărârea pronunțată de Curtea de Casație reprezintă „epuizarea căilor de atac interne”), iar chestiunea neformulării de reclamant a unei acțiuni în răspundere delictuală împotriva statului a fost prezentată pentru prima dată în observațiile suplimentare. Guvernul nu a oferit nicio explicație pentru această întârziere și Curtea nu a constatat că vreo circumstanță excepțională pentru a renunța la obligația de a ridica orice excepție de inadmisibilitate. Rezultă că Guvernul este decăzut din dreptul de a invoca neepuizarea căilor de recurs interne.

Cu privire la refuzul autorităților interne de a adresa o întrebare preliminară CJUE, Curtea reamintește că în cauza *Vergauwen c. Belgiei* (decizia de inadmisibilitate din 10 aprilie 2012, nr. 4832/04, parag. 89-90) a stabilit următoarele principii: art. 6 parag. 1 din Convenție instituie în sarcina instanțelor interne o obligație de motivare cu privire la dreptul aplicabil a deciziilor prin care acestea refuză să adreseze o întrebare preliminară, cu atât mai mult când dreptul aplicabil nu admite un astfel de refuz decât cu titlu de excepție. Atunci când Curtea este sesizată cu privire la încălcarea art. 6 parag. 1 din Convenție, sarcina sa constă în a se asigura că hotărârea de refuz criticată în fața sa este însoțită în mod corespunzător de o astfel de motivare. Așadar, deși îi revine sarcina de a iniția în mod riguros această verificare, nu îi revine sarcina de a judeca erorile pe care le-ar fi comis instanțele interne în interpretarea sau aplicarea dreptului relevant. În plus, în cadrul specific al celui de-al treilea paragraf al art. 234 CE (art. 267 TFUE), aceasta presupune că instanțele naționale ale căror hotărâri nu sunt susceptibile de o cale de atac în dreptul intern care refuză să sesizeze Curtea de Justiție cu titlu preliminar cu o întrebare privind interpretarea dreptului Uniunii Europene adresată în fața lor, sunt obligate să își motiveze refuzul cu privire la excepțiile prevăzute de jurisprudența Curții de Justiție. Trebuie, așadar, să indice motivele pentru care acestea consideră că întrebarea nu este relevantă, că dispoziția de drept al Uniunii Europene în cauză a făcut deja obiectul unei interpretări din partea Curții de Justiție sau că aplicarea corectă a dreptului Uniunii Europene se impune cu o evidență care nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile.

În prezenta cauză, reclamantul a solicitat Curții de Casație să sesizeze CJUE cu întrebarea preliminară necesară pentru a ști dacă art. 65 din Acordul euro-mediteranean permitea refuzul acordării unei indemnizații de sprijin familial unui lucrător tunisian, conform art. 65 din Legea nr. 448/1998. Decizia sa nefiind supusă vreunei căi de atac în dreptul intern, Curtea de Casație avea obligația de a justifica refuzul de a efectua trimiterea în lumina excepțiilor prevăzute de jurisprudența CJUE. Curtea a examinat așadar decizia Curții de Casație din 15 aprilie 2008, însă nu a găsit nicio referire la cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată de reclamant și nici motivele pentru care a considerat că nu era nevoie ca întrebarea ridicată să fie trimisă CJUE. Motivarea hotărârii judecătorești în litigiu nu permite să se determine dacă această problemă a fost considerată nepertinentă, clară sau în legătură cu o dispoziție clarificată sau deja interpretată de CJUE, sau dacă a fost pur și simplu ignorată.

Curtea, observând că motivarea Curții de Casație nu conține vreo referire la jurisprudența CJUE, a concluzionat că a fost încălcat art. 6 paragraf. 1 din Convenție.

Cu privire la comportamentul discriminator invocat de reclamant, Curtea apreciază că nu există nicio îndoială că reclamantul a fost tratat în mod diferit față de lucrătorii din Uniunea Europeană, care asemenea lui, au o familie mare. Într-adevăr, spre deosebire de aceștia din urmă, reclamantul nu avea dreptul la o indemnizație de familie în conformitate cu secțiunea 65 din Legea nr. 448 din 1998, fapt necontestat de Guvern.

Curtea observă că refuzul de a acorda reclamantului beneficiul acestei indemnizații a avut temei unic pentru cetățenia persoanei, care la momentul respectiv nu era un resortisant al unui stat membru al Uniunii Europene. În plus, nu a fost susținut că reclamantul nu a îndeplinit celelalte condiții legale pentru acordarea prestației sociale în cauză. În mod evident, prin urmare, din cauza unei caracteristici personale, a fost tratat mai puțin favorabil decât alte persoane într-o situație similară (a se vedea, *mutatis mutandis*, cauza Ponomaryovi).

Curtea a constatat că, în multe cazuri, similare cu aceasta (Niedzwiecki; Okpisz, Weller Fawsie, și Saidoun) ce implicau de asemenea, furnizarea de servicii sociale pentru familiile de străini, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8 din faptul că autoritățile nu au furnizat o justificare rezonabilă pentru practica de a exclude anumite indemnizații străinilor rezidenți în mod legal pe teritoriul acestor state doar pe baza naționalității lor .

Astfel, în speța de față, Curtea observă că la momentul faptelor reclamantul era titularul unui permis de ședere și de muncă în Italia, și a fost asigurat cu INPS, plătind contribuții la acest organism de asigurări în același mod și în aceleași condiții ca și lucrătorii din Uniunea Europeană și că acesta nu face parte din categoria de oameni care, în general, nu contribuie la finanțarea serviciilor publice pentru care un stat poate avea motive legitime pentru a limita utilizarea de servicii publice scumpe – cum ar fi programele de asigurări sociale, prestațiile publice și de îngrijire.

Așadar, Curtea a constatat și încălcarea art. 14 (interdicția discriminării) combinat cu art. 8 din Convenție (dreptul la respectarea vieții private și de familie), întrucât reclamantul a fost tratat de o manieră diferită față de lucrătorii din statele membre ale Uniunii Europene, fără o justificare obiectivă și rezonabilă, acesta plătind contribuții de asigurare, iar cetățenia neputând fi un criteriu exclusiv pentru diferență.

Dreptul la un proces echitabil. Libertatea de exprimare

Art. 6 și art. 10 din Convenție

Cameră, Hotărârea din 27 mai 2014, Baka c. Ungariei

Situația de fapt

Reclamantul, Andras Baka, președinte al Curții Supreme de Justiție din Ungaria, ales de Parlamentul Ungariei conform legii în vigoare în 2009, pe un mandat de 6 ani, între februarie și noiembrie 2011, a criticat public mai multe reforme începute de Fidesz, printre care și cea privind reducerea vârstei legale de pensionare a judecătorilor de la 70 la 62 de ani. Conform opozițiilor săi, această reformă ar fi fost folosită pentru eliminarea unora dintre judecătorii din sistem. Astfel, reclamantul a adresat scrisori diverșilor actori cu atribuții în procesul de adoptare a Constituției, în care s-a subliniat riscul pe care o astfel de măsură îl implica. În ziua dezbaterii amendamentului respectiv, reclamantul a adresat o nouă scrisoare prim-ministrului în care arăta că propunerea respectivă era umiltoare, nejustificată, chiar discriminatoare pentru judecătorii vizați, aducând atingere independenței și inamovibilității lor. După adoptarea amendamentului, reclamantul în calitate de Președinte al Consiliului Național Judiciar maghiar a dat publicității un comunicat destinat atât publicului maghiar, cât și organismelor Uniunii Europene, în care a reiterat poziția sa critică față de modificările survenite. În plus, la solicitarea reclamantului, secția penală a Curții Supreme a redactat o analiză a unor amendamente ce vizau legislația procesuală penală din Ungaria. Având în vedere că observațiile și propunerile judecătorilor nu au fost luate în considerare de forul legislativ, s-a apelat la procedura de control constituțional, iar Curtea Constituțională maghiară a declarat respectivele norme de modificare ca neconstituționale.

Baka a fost concediat în ianuarie 2012, cu trei ani și jumătate înainte de finalul mandatului, fiind instituită o nouă Kuria, instanță supremă a aparatului judiciar ungar. În plus, prin modificarea legii de organizare și funcționare a instanțelor, reclamantul a încetat să mai fie eligibil pentru o asemenea funcție, prin introducerea unui criteriu ce stabilea vechimea de cel puțin 5 ani ca judecător a candidatului.

Aceste modificări la nivel legislativ și constituțional din Ungaria au atras atenția organismelor Uniunii Europene, Comisia Europeană sesizând astfel Curtea de Justiție a Uniunii care, printr-o decizie din 6 noiembrie 2012, a reținut încălcarea de către statul maghiar a Directivei 2000/78/EC din 27 noiembrie 2000 referitoare la tratamentul nediscriminatoriu al salariaților. De altfel, printr-o decizie din 16 iulie 2012, Curtea Constituțională a Ungariei declarase ca neconstituționale dispozițiile interne referitoare la pensionarea obligatorie a judecătorilor la vârsta de 62 de ani.

Motivare și soluția Curții

Cu privire la încălcarea articolului 6 din Convenție, reiterând faptul că acest articol asigură oricărei persoane dreptul de a i se analiza orice plângere vizând drepturi și obligații civile de către o instanță independentă, Curtea a constatat că judecătorii din Ungaria, cei de la Curtea Supremă, inclusiv președintele, nu sunt excluși în mod expres de la dreptul de acces la un tribunal. Ba chiar legea internă stabilește dreptul persoanelor cu funcții de conducere în sistemul judiciar de a contesta în fața unui organism specializat o eventuală înlocuire din funcție.

Mai degrabă decât o excludere expresă, accesul reclamantului la un tribunal a fost împiedicat de faptul că măsura contestată – încetarea prematură a mandatului său de președinte al Curții Supreme de Justiție – a fost prevăzută în noua Constituție în sine și, prin urmare, nu a fost supus niciunei forme de control judiciar, inclusiv de către Curtea Constituțională. În plus, dacă vice-președintele avea posibilitatea contestării încetării mandatului său în fața Curții Constituționale, reclamantul nu beneficia nici măcar de această posibilitate.

Având în vedere cele de mai sus, Guvernul nu a demonstrat că restrângerea dreptului de acces la un tribunal s-a făcut „într-un domeniu ce implică exercițiul unor prerogative discreționare legate de suveranitatea statului, ce prevalează în fața intereselor indivizilor”, a conchis că a existat o încălcare a art. 6 din Convenție, conform criteriilor stabilite de jurisprudența anterioară (*Vilho Eskelinen și alții c. Finlandei* [MC], nr. 63235/00). În concluzie, Curtea a conchis că a existat o încălcare a art. 6 din Convenție.

Cu privire la încălcarea dreptului prevăzut de art. 10 din Convenție, libertatea de exprimare, Curtea a constatat că statutul de care reclamantul s-a bucurat, acela de Președinte al Curții Supreme, nu-l priva de protecția art. 10 din Convenție. Mai mult, având în vedere importanța din ce în ce mai mare a principiului separației puterilor în stat și de importanța apărării independenței justiției, orice imixtiune în libertatea de exprimare a unui judecător aflat într-o poziție ca cea a reclamantului cere o analiză atentă și minuțioasă din partea Curții.

Problema care se pune în speța de față este de a determina dacă mandatul reclamantului de Președinte al Curții Supreme a încetat strict ca urmare a reorganizării sistemului judiciar în Ungaria sau, așa cum a susținut reclamantul, ca urmare a părerilor exprimate de acesta în legătură cu reforma legislativă ce afecta sistemul judiciar. Legat de acest aspect, Curtea a constatat că introducerea amendamentului privind încetarea mandatului reclamantului, alături de introducerea unui nou criteriu pentru această funcție, pe care reclamantul în speță nu-l îndeplinea, au fost dispuse de Parlament după ce acesta își exprimase opiniile asupra reformei legislative, iar amendamentele au fost adoptate într-un termen extrem de scurt. Astfel Curtea a apreciat că încetarea cu trei ani și jumătate mai devreme a mandatului de Președinte al Curții Supreme a constituit o ingerință în libertatea de exprimare, în forma protejată de art. 10 din Convenție.

Cu privire la criticile făcute de către reclamant, Curtea a reamintit mai întâi importanța pe care o acordă funcției deținute de acesta și opiniilor pe care acesta le-a exprimat în legătură cu buna funcționare a justiției, chestiuni de interes public. Mai mult, instanța europeană a apreciat că nu este doar dreptul reclamantului, dar, de asemenea, datoria sa în calitate de președinte al Consiliului Național al Justiției să-și exprime opinia cu privire la reformele legislative care afectează sistemul judiciar. Chiar dacă o problemă în dezbateri a avut implicații politice, acest lucru nu a fost, în sine, suficient pentru a împiedica un judecător de a face o declarație în această privință. În plus, nu au existat dovezi pentru a concluziona că punctele de vedere exprimate de reclamant au mers dincolo de simpla critică din punct de vedere strict profesional, sau că ar fi conținut atacuri personale gratuite sau insulte.

În ceea ce privește proporționalitatea măsurii, s-a constatat că mandatul de Președinte al Curții Supreme a fost redus cu trei ani și șase luni și că, deși reclamantul a rămas judecător al Kuriei, a pierdut importante beneficii pe care funcția în care fusese ales pentru șase ani i le conferea.

Curtea a reiterat că teama de sancțiune a avut un „efect descurajator” asupra exercitării libertății de exprimare a judecătorilor de a face remarci critice la adresa instituțiilor publice. Așadar Curtea a conchis la violarea art. 10 din Convenție.

***

Dreptul la viață privată și de familie

Articolul 8 din Convenție

Cameră, Hotărârea din 26 iunie 2014, Mennesson c. Franței

Situația de fapt

Reclamanții, soții Mennesson, cetățeni francezi născuți în 1955 și, respectiv, în 1965 nu au reușit să obțină recunoașterea în dreptul francez a filiației stabilite în Statele Unite, autoritățile franceze susținând că acordurile de surrogat încheiate de reclamanți sunt ilegale.

Din cauza infertilității doamnei Mennesson, cuplul a apelat la surrogat în Statele Unite ale Americii, mai precis în California, unde s-au și deplasat și semnat o convenție de gestație pentru altul. Embrionii produși folosind materialul genetic de la dl Mennesson s-au implantat în uterul altei femei, mama gestantă. Conform dreptului californian, mama purtătoare nu a fost remunerată pentru gestație, dispunând de resurse financiare superioare față de cele de care dispuneau reclamanții. Cu toate acestea, reclamanții i-au achitat toate cheltuielile ocazionate de convenție. După realizarea procedurilor medicale, la 1 martie 2000 a fost constată sarcina gemelară, ca urmare, născându-se gemenele Valentina Mennesson și Fiorella Mennesson. Prin hotărârea judecătorească pronunțată în California, dl și dna Mennesson au fost declarați părinții gemenilor. La începutul lunii noiembrie 2000, reclamantul a solicitat Consulatului francez din Los Angeles transcrierea actelor de naștere în registrele de stare civilă franceze și înscrierea copiilor pe pașaportul său pentru a putea intra pe teritoriul Franței împreună cu ei. Serviciul consular a refuzat înscrierea și, suspectând existența unei convenții de gestație pentru altul, a sesizat Parchetul din Nantes, însă administrația federală americană a eliberat pașapoarte americane celor două gemene, în care reclamanții erau menționați ca fiind părinții lor, astfel că toți cei patru au putut intra pe teritoriul Franței în noiembrie 2000. Așadar, la 25 noiembrie 2002, Parchetul a dispus retranscrierea actelor de naștere în registrele serviciului central de stare civilă din Nantes de către consulatul Franței din Los Angeles. Totuși, ulterior, Parchetul a dispus o acțiune în anularea acestor transcrieri, susținând că este nulă convenția prin care o femeie se angajează să conceapă și să poarte un copil pe care-l va abandona la naștere și că această convenție contravine principiilor de ordine publică al indisponibilității corpului uman și al indisponibilității stării civile.

Pretențiile reclamanților au fost respinse în ultima instanță de către Curtea de Casație care a menținut decizia Curții de Apel Paris, pe motiv că astfel de înscrieri ar determina producerea de efecte de către un acord de surrogat nul de drept potrivit Codului civil francez. Instanța a constatat că nu a existat o încălcare a dreptului la respectarea vieții private și de familie, deoarece anularea înregistrărilor nu a privat copiii de raporturile juridice părintești recunoscute de lege din California și nu i-a împiedicat să trăiască în Franța alături de părinți.

Motivarea și soluția Curții

Cu privire la respectarea vieții private și de familie, Curtea amintește faptul că dreptul la respectarea vieții de familie prevăzut de art. 8 din Convenție presupune existența unei familii, condiție îndeplinită în cazul existenței unei vieți familiale în fapt. Ceea ce prezintă importanță pentru caracterizarea unei familii în sensul art. 8 este caracterul real concret al relației dintre cei interesați. În ceea ce privește „viața privată”, acest concept include aspecte legate de identitatea fizică și socială a individului. De asemenea, Curtea afirmă că filiația intră în sfera de aplicare a dreptului la respectarea vieții private, acest lucru rezultând din cauzele în care Curtea a examinat problema compatibilității cu acest drept a imposibilității de stabilire a unei legături juridice între un copil și un părinte biologic și a subliniat că respectarea vieții private cere ca fiecare să-și poată stabili detaliile identității sale de ființă umană. Or, în cazul de față nu a existat nicio îndoială că dl și dna Mennesson au avut grija de gemeni ca părinți de la nașterea copiilor și faptul că au trăit împreună, având o „viață de familie”, în sensul mai sus menționat. În al doilea rând, dreptul la identitate reprezintă o parte integrantă a conceptului de viață privată și a existat o legătură directă între viața privată a copiilor născuți în urma surrogatului și determinarea legală a filiației lor.

Curtea a constatat ca ingerința în dreptul la respectarea vieții lor private și de familie din partea autorităților franceze a fost în conformitate cu legea, în sensul art. 8, având în vedere că nulitatea absolută a convenției de gestație pentru altul este expres prevăzută în Codul civil francez, iar Codul penal incriminează gestația pentru altul, precum și substituția voluntară, simulația și disimularea care au ca efect atingerea stării civile a unui copil. Curtea a admis ca ingerința în cauză a urmărit două dintre scopurile legitime enumerate la art. 8, și anume „protecția sănătății” și „protecția drepturilor și libertăților altora”. Aceasta a observat că refuzul autorităților franceze de recunoaștere a raporturilor juridice între copiii născuți ca urmare a surrogatului în străinătate și cuplul care a beneficiat de tratament a rezultat din dorința de a descuraja cetățenii să recurgă în afara Franței la o tehnică de reproducere asistată interzisă la nivel național, cu scopul declarat de a proteja copiii și mama-surogat.

Curtea a examinat ulterior dacă ingerința a fost „necesară într-o societate democratică”. Acesta a subliniat că o marjă largă de apreciere a trebuit să fie lăsată la latitudinea statelor în luarea deciziilor cu privire la mamele-surogat, având în vedere problemele etice dificile ridicate, precum și lipsa de consens cu privire la aceste chestiuni în Europa. De asemenea, Curtea a trebuit să stabilească dacă a fost obținut un echilibru just între interesele statului și cele ale persoanelor direct interesate, în special cu privire la principiul fundamental conform căruia, ori de câte ori sunt implicați copii, interesul superior al acestora trebuie să prevaleze.

În ceea ce privește viața de familie a reclamanților, Curtea a constatat că acesta a fost inevitabil afectată de lipsa de recunoaștere în dreptul francez a relației părintești între dl și dna Mennesson și gemene. Cu toate acestea, reclamanții nu s-au confruntat cu obstacole de netrecut, nici dacă ar fi demonstrat ca au fost împiedicați de a se bucura în Franța de dreptul lor la respectarea vieții lor de familie. Aceasta a observat ca cei patru au putut să se stabilească în Franța la scurt timp după nașterea copiilor și au trăit acolo împreună în condiții care, în general, au fost comparabile cu cele ale altor familii. Nimic nu a sugerat că aceștia au fost expuși riscului de a fi separați de către autorități din cauza situației lor, în conformitate cu legislația franceza.

Cu toate acestea, în ceea ce privește dreptul gemenilor la respectarea vieții lor private, Curtea a constatat că aceștia au fost într-o stare de incertitudine juridică: autoritățile franceze,

deși conștiente de faptul ca gemenele au fost declarate într-o altă țară copii ai dlui și dnei Mennesson, le-au negat acest statut în conformitate cu legislația franceză. Curtea a apreciat că această contradicție a subminat identitatea copiilor în societatea franceză. Mai mult decât atât, deși tatăl lor biologic a fost francez, s-au confruntat cu o incertitudine îngrijorătoare cu privire la posibilitatea obținerii cetățeniei franceze, o situație care ar putea avea repercusiuni negative asupra definiției proprii identității.

Curtea, mai departe, a observat ca acești copii ar putea veni la moștenirea părinților numai ca legatari, ceea ce însemna că drepturile lor de moștenire ar fi mai puțin favorabile; Curtea a considerat acest lucru ca lipsindu-i de o componentă suplimentară a identității lor în raport cu filiația lor. Efectele refuzului recunoașterii unei relații părintești în dreptul francez între copiii născuți ca urmare a surrogatului în străinătate și cuplul care a beneficiat de tratament nu s-au limitat la părinți, ci s-au extins la copii. Dreptul la respectarea vieții lor private a fost astfel afectat în mod semnificativ.

Curtea mai subliniază că particularitatea analizei compatibilității soluției legale franceze cu principiul interesului superior al copilului este dată de faptul că unul dintre părinții de intenție – tatăl – este în același timp și părinte biologic, după cum am precizat deja mai sus. Or, având în vedere importanța filiației biologice ca element al identității fiecărei persoane – așa cum a statuat CEDO în hotărârea *Jaggi c. Elveția* – în opinia Curții, nu se poate pretinde că este conform interesului unui copil privarea acestuia de legătura juridică atunci când realitatea biologică a fost stabilită, iar copilul și părintele revendică recunoașterea deplină a acesteia.

Prin urmare, având în vedere consecințele grave ale restricției asupra identității persoanei și dreptului la respectarea vieții private, Curtea a conchis că Franța a depășit ceea ce-i permitea marja națională de apreciere și ținând cont de greutatea principiului interesului superior al copilului atunci când sunt puse în balanță interesele în prezentă, Curtea a apreciat că s-a încălcat art. 8 din Convenție.

***

Dreptul de proprietate

Art. 1 Protocol 1 din Convenție.

Camera, Hotărârea din 31 iulie, 2014, OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos c. Rusiei

Situația de fapt

Compania reclamantă s-a plâns că autoritățile ruse au impus companiei Yukos impozite fiscale fictive, iar ulterior a înstrăinat ilegal bunurile companiei pe care le-a vândut la licitație. Aceasta a considerat că încălcările constatate de Curte în hotărârea principală a avut ca rezultat pierderi pecuniare considerabile. Astfel, între decembrie 2003 și ianuarie 2005, autoritățile au luat diverse măsuri împotriva companiei pe motiv că aceasta plătitese taxe substanțial mai mici în perioada 2000-2004; iar pentru anul 2000 decizia de impunere a fost emisă în aprilie 2004. În urma deciziilor administrative și a hotărârilor instanțelor, compania a fost obligată să plătească o sumă totală de peste 16 miliarde euro ca taxe, dobânzi și penalități de întârziere. Pentru asigurarea plății acestei sume, autoritățile au executat silit compania simultan cu procesele în instanță pentru stabilirea taxelor; în procedura de executare silită,

Yukos a fost obligată la cheltuieli de executare de 7% din toata suma datorată, fiindu-i sechestrate bunurile, înghețate conturile și aproape 80% din acțiunile la cea mai importantă unitate de producție a sa au fost vândute silit.

În fața Curții, din perspectiva art. 1 din Protocolul nr. 1, compania se plângea de mai multe aspecte: cuantumul taxelor în perioada 2000-2003, neaplicarea prescrierii pentru taxele din anul 2000 și executarea silită ce a condus la falimentul companiei.

Motivarea și soluția Curții

Cu privire la impozitarea retroactivă a penalităților din anii 2000 și 2001, Curtea observă că, în hotărârea principală a concluzionat că sancțiunile rezultate în urma evaluării fiscale din anul 2000 și unele dintre sancțiunile din evaluarea fiscală din 2001 au fost ilegale și cu încălcarea art. 1 din Protocolul nr 1. Sumele în cauză, RUB 19185272697 (aproximativ 543,623,045 euro) din anul 2000, și RUB 19556570413 (aproximativ 569,898,525 euro) pentru anul 2001, au fost plătite efectiv de către compania reclamantă în cursul procedurii de executare și a reprezentat, astfel, un prejudiciu material clar, care, în opinia Curții, ar trebui să fie compensate în conformitate cu articolul 41 din Convenție.

În ciuda obiecțiilor Guvernului, Curtea nu vede motive întemeiate să se îndepărteze de la principiul *restitutio in integrum*, ferm stabilit în jurisprudența sa, în evaluarea cantității de despăgubiri bănești în cazul de față. În hotărârea sa principală, a constatat o încălcare a art. 1 din Protocolul nr 1, referitoare la aplicarea sancțiunilor pentru anul 2000 și, în parte pentru anul 2001, Curtea hotărând că sancțiunile au fost ilegale, ca atare nu reprezintă o neregulă de natură pur procedurală. Așadar, aceste sume au reprezentat pierderi pecuniare clare suferite de către compania reclamantă, cu încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 Acestea ar trebui să fie, prin urmare, compensate în conformitate cu art. 41 din Convenție

Cu privire la încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1, ca urmare a procedurilor de executare, Curtea face referire la constatarea sa din hotărârea principală că autoritățile naționale nu au reușit să găsească un echilibru corect între scopul legitim al procedurii de executare în ceea ce privește compania reclamantă și măsurile angajate de a fi inflexibile în ceea ce privește ritmul de procedură, obligând compania să plătească taxe excesive. Așadar, în aprilie 2004, paralel cu procedurile privind decizia de impunere și contestarea acesteia la instanțe de reclamante, autoritățile au pornit simultan și procedura de executare a taxelor. Au sechestrat bunurile companiei din Rusia, au înghețat parțial conturile bancare și sechestrat acțiunile pe care le avea la subsidiarele sale. La numai 3 luni, pe 20 iulie 2004, autoritățile au decis să vândă silit principala unitate de producție a reclamantei și finalizaseră vânzarea în decembrie 2004. În plus, reclamanta fusese obligată să plătească cheltuieli de executare în cuantum de 7% din suma datorată ca taxe. Data fiind importanța excepțională a măsurilor luate pentru viitorul companiei și în ciuda marjei mari de apreciere a statelor membre în materie fiscală, Curtea a considerat că autoritățile erau obligate să acorde atenție explicită tuturor factorilor relevanți în procedura de executare, cum ar fi: caracterul și cuantumul datoriei existente, creanțele fiscale deja stabilite sau procedurile pendinte privind aceste creanțe; natura afacerilor companiei și greutatea sa relativă în economia rusească; situația economică curentă și cea probabilă a companiei și evaluarea capacității sale de a supraviețui procedurilor de executare. Considerațiile de mai sus au condus Curtea la concluzia că a existat o încălcare a art. 1 din Protocolul nr 1, ca urmare a procedurilor de executare în ceea ce privește compania reclamantă.